מסורת הש"ס

א) סנהדרין סב:, ב) [עירובין כז:], ג) [לקמן מג:], ד) [שם], ה) לקמן מג: [ב"ב פח.], ו) (קדושין מב), ז) לקמן לג: [ע"ש] קו. [ע"ש], ח) גי' ר"מ דאמר, ט) [ויקרא ה], י) [שמות כב], כ) [דף מ:],

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פ"ד מהלכות גניבה הל' י ועי' בהשגות ובמ"מ סמג עשין עא טור ש"ע ח"מ סי' שנה סעיף א וסעיף ב וע"ש:

עח ב מיי' פ"ז מהל' שאלה ופקדון הלכה ט סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רצב סעיף ו:

עט ג מיי' פ"ג מהל' גזילה הל' יא סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סי' רצב סעיף א:

פ ד מיי' פ"ג מהל' שכירות הל' ח סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שג סעיף י:

גמרא

[א]צריך דעת בעלים אי רבי ישמעאל מאי איריא לא יחדו אפילו יחדו נמי לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא יחדו דמקומה הוא אלא אפילו לא יחדו דלאו מקומה הוא לא בעינן דעת בעלים אימא סיפא יחדו לה הבעלים מקום וטלטלה ונשברה בין מתוך ידו בין משהניחה לצרכה פטור לצרכו חייב אתאן לר"ע דאמר בעינן דעת בעלים אי ר"ע מאי איריא יחדו אפילו לא יחדו נמי [ב]לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא לא יחדו דלאו מקומה הוא אלא אפילו יחדו נמי דמקומה הוא בעינן דעת בעלים רישא רבי ישמעאל וסיפא ר"ע [ס]אין (א)דא"ר יוחנן מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא [ג]מובלנא מאניה בתריה לבי מסותא תרגמה רבי יעקב בר אבא קמיה דרב שנטלה על מנת לגוזלה תרגמה ר' נתן בר אבא קמיה דרב שנטלה ע"מ לשלוח בה יד במאי קמיפלגי [ג]בשליחות יד צריכה חסרון מאן דאמר לגוזלה קסבר שליחות יד צריכה חסרון ומ"ד לשלוח בה יד קסבר שליחות יד אינה צריכה חסרון מתקיף לה רב ששת מידי נטלה קתני טלטלה קתני אלא אמר רב ששת הכא במאי עסקינן [ד]כגון שטלטלה להביא עליה גוזלות וקא סבר [ה]שואל שלא מדעת גזלן הוי וכולה רבי ישמעאל היא וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה ור' יוחנן הניחה במקומה משמע [ו]איתמר רב ולוי חד אמר שליחות יד צריכה חסרון וחד אמר [ג]שליחות יד אינה צריכה חסרון תסתיים דרב הוא דאמר שליחות יד אינה צריכה חסרון דתניא[ז] [ד]רועה שהיה רועה עדרו והניח עדרו ובא לעיר ובא זאב וטרף ובא ארי ודרס פטור הניח מקלו ותרמילו עליה חייב והוינן בה משום דהניח מקלו ותרמילו עליה חייב הא שקלינהו (א) אמר ר"נ אמר רבה בר אבוה אמר רב בעודן עליה וכי עודן עליה מאי הוי הא לא משכה ואמר רב שמואל בר רב יצחק אמר רב שהכישה במקל ורצתה לפניו והא לא חסרה אלא לאו ש"מ קסבר שליחות יד אינה צריכה חסרון אימא שהכחישה במקל דיקא נמי [ח]דקתני שהכישה במקל ש"מ ומדרב סבר שליחות יד צריכה חסרון לוי סבר שליחות יד אינה צריכה חסרון מאי טעמא דלוי א"ר יוחנן משום ר' יוסי בן נהוראי משונה שליחות יד האמורה בשומר שכר משליחות יד האמורה בשומר חנם

ואני

רש"י

צריך דעת בעלים. ואם לא הודיעם חייב באחריותם אם מת או נגנב דמדשקליה קם ליה ברשותיה והשבה בלא ידיעה לאו השבה היא: דמקומה היא. וכיון דבאותו מקום החזירה חזרה גמורה היא: אתאן לר"ע. תירוצא הוא: תרגמה רבי יעקב. דתיקו כולה כחד תנא ובתרי טעמי. רישא שהחזירה למקומה דכל מקום שהחזירה מקומה היא דהא לא יחדו לה מקום וסיפא שהחזירה למקום שאינה מקומה כדמסיים במסקנא. דהא דמסקינן בסיומא וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה אתרלתא דכולהו קאי אדר' יעקב ואדר' נתן ואדרב ששת ומשום דהניחה חוץ למקומה לא הויא חזרה וכגון שנטלו מתחלה על מנת לגוזלה והיינו לצרכו דמתניתין דאילו לשאלה בעלמא ולתשמיש כיון דלאו גזילה הוא סגי לה בהשבה כל דהו וכל מקום שהניחה פטור באונסין אבל משום דגזולה הואי ובגזילה כתיב והשיב[ט] וזה שהניחה למקום שלא יחדו לה בעלים לא הויא השבה: ור' נתן תרגמה. דאפילו לא נטלה על מנת לגוזלה כו' אלא על מנת לשלוח בה יד וליטול מקצתה ולא נטל אפ"ה קמה ליה ברשותיה כולה והויא לה גזילה ובעיא השבה ובמקום שאינו מקומה לאו השבה היא. ורב ששת לא שביק דליסיימו לתירוצייהו ואתקיף מידי נטלה קתני כו' ומיהו סיומא דמילתא דמסקנא וסיפא שהניחה במקום שאינו מקומה אכולהו קאי: שליחות יד. שחייבו הכתוב עליו אפילו נאנסה כדכתיב (שמות כב) ומת או נשבר או נשבה [וגו'] שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו וגו' דמשמע הא שלא נתחייב שוב במיתתה ובשבייתה: צריכה חסרון. לא הוי שליחות יד להעמידה ברשותו אלא א"כ חסרה: מידי נטלה קתני. דמשמע שנטלה לעצמו: טלטלה קתני. לתשמיש בעלמא משמע לצרכו דמתני': אלא כגון שטלטלה להביא עליה גוזלות. לעלות עליה כדרך סולם ליטול גוזלות מקן גבוה ואפ"ה הויא גזילה למיקם ברשותיה עד דעביד השבה דקסבר שואל שלא מדעת בעלים גזלן הוא: וכולה ר' ישמעאל היא. אשינויא דכולהו קאי אדר' יעקב ואדר' נתן ואדרב ששת: וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה. אבל רישא כל מקום שהניחה מקומה הוא: ור' יוחנן. דאמר לעיל מאן דמתרגם לי כו': הניחה במקומה משמע. הלכך לא מיתוקמא [ס]כרבי ישמעאל: שליחות יד. שחייבו הכתוב עליו ואפי' נאנסה כדכתיב או נשבר או נשבה וגו' שבועת ה' תהיה אם לא שלח[י] דמשמע הא אם שלח נתחייב שוב במיתתה ובשבייתה: צריכה חסרון. וכל זמן שלא חסרה לא קמה ברשותיה להתחייב באונסיה: זאב. טורף. נושא הטרף לחורו: ארי. אינו טורפה אלא דורסה במקומה ואוכלה: פטור. דאונסין נינהו. ואי משום דהניח עדרו ופשיעה היא מוקמינן לה דעל בעידנא דעיילי אינשי כדאמרינן בהשוכר את הפועלים (לקמן צג:) א"נ דשמע קול אריה ועל: הא שקלינהו. ואי נמי שליחות יד חשיבא הא הדר אהדרה כשנטלו הימנו ואנן מוקמינן לעיל[כ] סתם מתני' כרבי ישמעאל דאין צריך דעת בעלים: הא לא משכה. בשליחות יד כדי לקנותה ומטלטלין אינן נקנין אלא במשיכה לא במקח ולא לענין גזל ולא לענין שליחות יד כדתנן במתני' (לקמן דף מג:) הטה את החבית ונטל ממנה רביעית יין אין משלם אלא רביעית אלמא בעינן דליקנייה כו': ואמר רב שמואל גרסינן: שהכישה במקל. כשנתנו עליה ורצתה זו היא משיכה משעקרה יד ורגל על ידו: והא לא חסרה. לאו פירכא היא אלא מסקנא וסיומא הוא למילתיה דאמר תסתיים דרב הוא דאמר אין צריכה חסרון מדשני רב למתניתין משום דהכישה ורצתה לפניו. ואי קשיא דלמא הא דהניח מקלו ותרמילו חיוביה לאו משום שליחות יד הוא דליבעי חסרון אלא משום שואל שלא מדעת הוא כי ההוא דלעיל דחבית לא היא דכי אמרינן בשומרין שאלה שלא מדעת בדבר שאינו כיחש וחיסר מחמת מלאכה אבל בעלי חיים המכחישים מחמת מלאכה תחלתו שליחות יד היא: שהכחישה. בהכאתו דהיינו חסרון: דיקא נמי. דהכחישה קאמר רב מדנקט הכשת מקל דמכה חזקה היא: ומדרב סבר צריכה חסרון. דהא דייקינן מדנקט מקל: לוי. בר פלוגתיה סבר אין צריכה חסרון: משונה שליחות יד כו'. כלומר אינה דומה לזו שזו נאמרה לצורך ולא משתמע אלא בחסרון אבל של שומר שכר נאמרה שלא לצורך משמעות שבה אלא לדרשה וללמד שאינה צריכה חסרון:

תוספות

אי רבי ישמעאל אפילו יחדו נמי. וא"ת מנ"ל י"ל מדנקט טלה וסלע דסתם טלה לא יחד לו מקום אלא הולך ממרעה למרעה וסתם סלע יחדו לו מקום בכיס וגם כיס יחדו לו מקום בתיבה ולכך פריך נמי בסמוך לר"ע אפילו לא יחדו נמי:

שנטלה והגביהה ע"מ לגוזלה כו'. והיינו חסרון שהכל גוזל ונטל לצורך עצמו:

שנטלה ע"מ לשלוח בה יד. פי' ליטול מקצת אע"פ שלא נטל אותה מקצת חייב בכולה כדאמר בשלהי פרקין (דף מד.) לא נטל נטל ממש אלא כיון שהגביה ליטול אע"פ שלא נטל אבל למ"ד ע"מ לגוזלה דבעי חסרון אם הגביה ליטול קצת אינו חייב עד שיטול המקצת כיון דבעי חסרון וקשה דבשלהי פרקין קאמר אפי' למ"ד בעי חסרון מודה בחבית אם הגביהה אע"פ שלא נטל חייב דניחא ליה דתיהוי כולה בסיס להאי רביעית ומתני' בחבית איירי ויש לומר דמתני' איירי אפילו בשמן דלא מנטר פורתא אגב אחר:

ובא זאב וטרף. בשעת משלחת זאבים ורבי יהודה היא דאמר זאב אחד אונס בפ' הפועלים (לקמן דף צג:):

הא שקלינהו. לרבי ישמעאל פריך דאמר לא בעינן דעת בעלים כפרש"י:

הא לא משכה. דאע"ג דעודן עליה לא קיימא ברשותיה להתחייב באונסיה עד שימשוך כדאמר במתני' (לקמן דף מג:) הטה את החבית ונטל ממנה רביעית אינו חייב אלא דמי רביעית כיון דלא הגביה את החבית ומשני שהניח מקלו ותרמילו עליה כל כך בחוזק עד שרצתה לפניו:

דיקא נמי דקתני שהכישה. וא"ת בפ"ק דקדושין (דף כב:) תניא או שהכישה במקל ורצתה לפניו דאקרי משיכה ולא הויא הכחשה וי"ל דהתם דאדם נכרי לקחה ואינה מכירתו בדבורו שייך למיתני הכישה אבל הכא דאיירי ברועה שהבהמה מכירתו ואזלה מחמת דבורו לא שייך למיתני שהכישה:

לומר

הגהות הב"ח

(א) גמ' הא שקלינהו ואמר ר"נ:

גליון הש"ס

גמ' אין דאר"י. עי' שבת דף פו ע"א קידושין דף סג ע"ב מנחות דף נה ע"א: רש"י ד"ה הניחה במקומה כו' כרבי ישמעאל. עי' שבת דף פו ע"א ברש"י ד"ה ומאן דמוקי:

מוסף רש"י

לבי מסותא. מרחץ, כמו מסחותא, וירחץ מתרגמינן ואסחי (סנהדרין סב:). ובא זאב וטרף ובא ארי ודרס. ארי דרכו לדרוס הבהמה במקום שמוצאה ודרך זאב לטורפה חיה ולהוליכה למקום שהוא בטוח ושם הורגה (לקמן צג:).

רבינו חננאל

ומקשי' אי הכי יחדו להאי חבית הבעלים מקום [נמי] דהא שמעינן ליה לר' ישמעאל דאומר הגונב סלע מן הכיס והנה יחדו הבעלים להאי סלע מקום בכיס ואמר ר' ישמעאל יחזיר למקום שגנב ואין צריך דעת בעלים ואי מתני' ר' ישמעאל היא אמאי קתני ולא יחדו לה בעלים דשמעינן מינה דדוקא לא יחדו הא יחדו לא. ופרקי' לא מיבעיא קאמר לא מיבעיא יחדו לה הבעלים מקום והחזירה באותו מקום דודאי פטור דהא החזירה במקומה וכיון שהחזירה במקומה כלא טלטלה דמי אלא אפי' לא יחדו לה בעלים מקום דלאו במקומה מחזירה פטור. אוקימנא אליבא דר' ישמעאל בין יחדו לה הבעלים מקום בין לא יחדו לה הבעלים מקום כיון שהחזירה למקומה אם נשברה פטור הוא. אי הכי אימא סיפא יחדו לה בעלים מקום וטלטלה ונשברה בין מתוך ידו בין משהניחה לצרכה פטור לצרכו חייב אמאי חייב והא משהניחה קתני ויש מי שמפרק בשהניחה במקום שאינו מקומה. ור' יוחנן אמר הניחה במקומה משמע. ופרקי' סיפא אתאן לר' עקיבא דאמר צריך דעת בעלים הלכך לצרכו חייב. ומקשינן אי מתני' רבי עקיבא היא למה ליה יחדו לה בעלים מקום אפי' לא יחדו אמר ר' עקיבא צריך דעת בעלים דתניא הגונב טלה מן העדר וכו' הנה לא יחדו בעלים מקום לטלה והצריך ר' עקיבא בהחזרה דעת בעלים כו'. ועמדה רישא ר' ישמעאל וסיפא ר' עקיבא. אמר ר' יוחנן מאן דמתרגם ליה חבית אליבא דחד תנא וכו' פי' אמר ר' יוחנן מי שיפרש לי

רבינו חננאל (המשך)

משנתינו זו המפקיד חבית אצל חבירו וכו' ויעמידה אי אליבא דר' ישמעאל אי אליבא דר' עקיבא סיפא ורישא בחד תנא אני מוליך לו כליו אחריו לבית המרחץ כי הוא כמו רב ואני תלמיד שנמצאתי משמשו כתלמיד לרב. ובא רב יעקב בר אבא לאוקמה למתני' בנוטלה על מנת לגוזלה. ורב נתן בר יעקב מוקמה בנוטלה על מנת לשלח בה יד וכולה ר' ישמעאל. ודחה רב ששת טעם שניהם ואמר מידי במתני' קתני נטלה דלישמעינן נטלה לגזלה או לשלח בה יד טלטלה קתני ואין בלשון טלטול לא לשון גזילה ולא שילוח בה יד. אלא אמר רב ששת כגון שטלטלה לעמוד עליה ולפשוט ידו בתוך הקן ליטול גוזלות וסבר האי תנא שואל שלא מדעת בעלים גזלן הוי וכולה ר' ישמעאל היא וסיפא שהניחה במקום שאינה מקומה לפיכך תנן לצרכו חייב. ור' יוחנן אמר סיפא ר' עקיבא היא כי הניחה במקום שנטלה משמע. ואעפ"כ צריך דעת בעלים כר' עקיבא וכיון שלא ידעו בה הבעלים שהחזירה למקומה לפיכך לצרכו חייב. איתמר רב אמר שליחות יד צריכה חסרון. מדתניא רועה שהיה רועה עדרו ובא זאב וטרף ארי ודרס פטור פי' פטור הוא כי שוכר הוא והשוכר פטור מן האונסין. ואם הניח מקלו או תרמילו עליה פי' כיון שנשתמש בה כאילו גזלה וחייב באונסיה. ואקשי' עלה. ואוקמה רב בעודו עליה מקלו ותרמילו. ואמרי' והא לא משכה ופריק רב כגון שהכישה במקלו ורצתה לפניו. דייקי' מדלא קתני הנהיגה בקול אלא הכישה במקל ש"מ שהכישה במקל והוכחשה דהיינו חיסרה ולפיכך חייב ש"מ דרב הוא דאמר שליחות יד צריכה חסרון ואם אין שם חסרון פטור באונסיה ולוי אמר שליחות יד אינה צריכה חסרון מאי טעמא. אמר ר' יוחנן משום ר' יוסי בר נהוראי משונה שליחות יד האמורה בשומר חנם משליחות יד האמורה בשומר שכר כלומר שומר חנם דינו קל ושומר שכר דינו חמור שחייב בגניבה ואבידה ואם שומר חנם שדינו קל חייב בו שליחות יד שומר שכר לא כל שכן שחייב אם שלח בו יד למה כתב עוד שליחות יד בשומר שכר אלא ללמד שאפי' שליחות יד בלא חסרון